

UCHWAŁA
składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego

Dnia 10 października 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Joanna Lemańska (przewodniczący)
SSN Antoni Bojańczyk
SSN Dariusz Czajkowski
SSN Paweł Księżak
SSN Janusz Niczyporuk (współsprawozdawca)
SSN Maria Szczepaniec (sprawozdawca)
SSN Jacek Widło

Protokolant Paulina Gorajewska

w sprawie K. W.

przy udziale Prokuratora Generalnego

po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 10 października 2019 r.,

zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 4 lipca 2019 r., sygn. akt I NSNk 1/18, do rozstrzygnięcia składowi powiększonemu tego Sądu:

"Czy oddalenie przez Sąd Najwyższy kasacji wniesionej od orzeczenia sądu powszechnego, od którego została następnie wniesiona rozpoznawana skarga nadzwyczajna, oznacza, że Sąd Najwyższy oddalając kasację wydał orzeczenie w "toku postępowania" w rozumieniu art. 94 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym, a w konsekwencji, że Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę nadzwyczajną wniesioną w takiej sytuacji procesowej w składzie 5 sędziów Sądu Najwyższego orzekających w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz 2 ławników Sądu

Najwyższego, czy też, zgodnie z treścią art. 94 § 1 tej ustawy - w składzie 2 sędziów Sądu Najwyższego orzekających w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz 1 ławnika Sądu Najwyższego?"

podjął uchwałę:

Oddalenie przez Sąd Najwyższy kasacji wniesionej od orzeczenia sądu powszechnego jest orzeczeniem wydanym w "toku postępowania" w rozumieniu art. 94 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym. W konsekwencji Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę nadzwyczajną wniesioną w takiej sytuacji procesowej w składzie 5 sędziów Sądu Najwyższego orzekających w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz 2 ławników Sądu Najwyższego.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 4 lipca 2019 r., I NSNk 1/18, Sąd Najwyższy w składzie trzech sędziów działając na podstawie art. 82 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. 2019, poz. 825 z późn. zm.: dalej: u.SN) przedstawił do rozstrzygnięcia składowi siedmiu sędziów Sądu Najwyższego zagadnienie prawne, które wyłoniło się w następującym stanie faktycznym sprawy.

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 17 czerwca 2015 r., XVIII K (...) w pkt. 9 uznał K. W. za winnego popełnienia następujących przestępstw:

1. opisanego w pkt. XXVII aktu oskarżenia czynu z art. 228 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. polegającego na tym, że w okresie od 15 stycznia 2003 r. do 14 października 2003 r. w W., działając w krótkich odstępach czasu i w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, pełniąc funkcję publiczną prokuratora Prokuratury Rejonowej w W., przyjął od A. W. i K. T., którego sprawę wyłączono do odrębnego postępowania, korzyść majątkową w łącznej kwocie co najmniej 50.000 zł, w związku z prowadzeniem postępowania przygotowawczego pod sygn. akt 1 Ds. (...) Prokuratury Rejonowej w W., w sprawie sfalszowania w nieustalonym miejscu i

czasie dokumentów w celu wyłudzenia wykupu weksla na kwotę 12.000 USD na szkodę „C.” Sp. z o.o.,

2. opisanego w pkt. XXVIII aktu oskarżenia czynu z art. 228 § 3 k.k. i art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 239 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. polegającego na tym, że w okresie od dnia 5 grudnia 2003 r. do dnia 1 grudnia 2006 r. w W., działając w krótkich odstępach czasu i w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, pełniąc funkcję publiczną prokuratora Prokuratury Rejonowej w W. przyjął od K. T., którego sprawę wyłączono do odrębnego postępowania, korzyść majątkową w postaci nieodpłatnego użyczenia samochodu osobowego marki Volkswagen New Beetle nr rej. (...) o wartości co najmniej 30.000 zł oraz w postaci zapłaty przez K. T. w dniach 15 stycznia 2004 r. i 15 kwietnia 2004 r. łącznej kwoty 30.000 zł na rzecz właściciela pojazdu – A. C. tytułem części ceny tego pojazdu, nabytego następnie 1 grudnia 2006 r. przez K. W. z potrąceniem powyższej kwoty, w związku z pełnieniem wymienionych wyżej funkcji publicznych oraz w zamian za udzielanie K. T. informacji o prowadzonych lub nadzorowanych postępowaniach karnych i rad co do metod skutecznego utrudniania postępowań karnych prowadzonych przeciwko osobom zlecającym wymienionemu bezprawne działania,

3. opisanego w pkt. XXIX aktu oskarżenia czynu z art. 228 § 3 k.k. i z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 239 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k., polegającego na tym, że w okresie od dnia 7 lutego 2004 r. do dnia 15 lutego 2004 r. w W. działając w krótkich odstępach czasu i w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, pełniąc funkcję publiczną prokuratora Prokuratury Rejonowej w W. przyjął od K. T., którego sprawę wyłączono do odrębnego postępowania, korzyść majątkową w łącznej kwocie 16.000 zł w związku z wykonywaniem czynności służbowych w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym pod sygn. 2 Ds. (...) Prokuratury Rejonowej przeciwko Ł. K. podejrzanemu o czyn z art. 177 § 2 k.k. i innych, jak również w zamian za pomoc w utrudnieniu powyższego postępowania karnego poprzez udzielanie rad co do sposobu uniemożliwienia tymczasowego aresztowania Ł. K., podjęcie się wpłynięcia na decyzję Prokuratora Rejonowego w przedmiocie stosowania wobec Ł. K. środka zapobiegawczego, a po skierowaniu do sądu wniosku o zastosowanie wobec wymienionego tymczasowego

aresztowania w zamian za wyrażenie, funkcjonariuszom Policji wykonującym czynności z zatrzymanym Ł. K. zgody na dopuszczenie do swobodnego bezpośredniego kontaktu z nim M. L. i V. M. w celu podania wymienionemu atropiny i nieustalonych środków nasennych.

Za przypisane przestępstwa wymierzono K. W. karę łączną 7 lat pozbawienia wolności i karę łączną grzywny w wymiarze 500 stawek dziennych po 100 zł, zaś na podstawie art. 90 § 2 k.k. orzeczono zakaz zajmowania stanowiska prokuratora i wykonywania zawodów adwokata, radcy prawnego i notariusza przez okres 10 lat.

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 6 marca 2017 r., II AKa (...) uniewinnił K. W. od popełnienia zarzucanych mu czynów.

Sąd Najwyższy, na skutek kasacji wniesionej przez prokuratora, wyrokiem z dnia 24 maja 2018 r., II K (...) uchylił wskazany wyżej wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) w zakresie rozstrzygnięcia co do czynu z pkt. XXVIII aktu oskarżenia, zaś w pozostałym zakresie, tj. co do rozstrzygnięcia uniewinniającego od pozostałych dwóch zarzutów, oddalił kasację jako bezzasadną.

Prokurator Generalny wniósł skargę nadzwyczajną od wskazanego wyżej wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 6 marca 2017 r., II AKa (...), na niekorzyść K. W. w części rozstrzygnięcia zawartego w pkt I ppkt 8 w zakresie uniewinnienia go od popełnienia zarzucanych mu czynów oznaczonych w wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 17 czerwca 2015 r., XVIII K [...] w punkcie XXVII i XXIX.

Składając skargę nadzwyczajną Prokurator Generalny zarzucił naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasadę sprawiedliwości społecznej, poprzez zaniechanie przez Sąd odwoławczy realizacji naczelnej dyrektywy procesu karnego – zasady prawdy materialnej (art. 2 § 2 k.p.k.) – nakazującej uwzględniać całość zgromadzonego i ujawnionego materiału dowodowego bez pominięcia istotnych jego części (art. 410 k.p.k.), co w konsekwencji doprowadziło do oczywistej sprzeczności istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego materiału dowodowego, ocenionego dodatkowo bez uwzględnienia zasad logiki, wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego (art. 7 k.p.k.), w efekcie czego doszło do wydania wyroku nieodzwierciedlającego faktów

utrwalonych w zgromadzonym materiale dowodowym, przemawiającym za winą oskarżonego K. W.

Podnosząc tak postawiony zarzut Prokurator Generalny domagał się uchylenia pkt. I ppkt. 8 zaskarżonego wyroku w zakresie uniewinnienia oskarżonego K. W. od popełnienia zarzucanych mu czynów oznaczonych w wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 17 czerwca 2015 r., XVIII K (...) w punktach XXVII i XXIX i przekazania sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w (...).

Przytoczenie zdarzeń procesowych zaistniałych przed wniesieniem skargi nadzwyczajnej w niniejszej sprawie, jest o tyle istotne, że Sąd Najwyższy powziął poważne wątpliwości na tle brzmienia art. 94 u.SN. Ich istota sprowadza się do rozstrzygnięcia problemu: czy oddalenie przez Sąd Najwyższy kasacji wniesionej od orzeczenia sądu powszechnego, od którego następnie została wniesiona skarga nadzwyczajna, oznacza, że Sąd Najwyższy oddalając kasację wydał orzeczenie „w toku postępowania”, którym to zwrotem posługuje się art. 94 § 2 u.SN. Inaczej rzecz ujmując chodzi o to, czy tok postępowania, o którym mowa w tym przepisie, to tok postępowania prowadzonego przed sądem powszechnym, czy też tok postępowania, na które składa się postępowanie przed sądem powszechnym, jak i przed i Sądem Najwyższym.

Wskazane wątpliwości sprawiły, że Sąd Najwyższy przedstawił składowi siedmiu sędziów zagadnienie prawne następującej treści: „Czy oddalenie przez Sąd Najwyższy kasacji wniesionej od orzeczenia sądu powszechnego, od którego została następnie wniesiona rozpoznawana skarga nadzwyczajna, oznacza, że Sąd Najwyższy oddalając kasację wydał orzeczenie w „toku postępowania” w rozumieniu art. 94 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym, a w konsekwencji, że Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę nadzwyczajną wniesioną w takiej sytuacji procesowej w składzie pięciu sędziów Sądu Najwyższego orzekających w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz dwóch ławników Sądu Najwyższego, czy też, zgodnie z treścią art. 94 § 1 tej ustawy - w składzie dwóch sędziów Sądu Najwyższego orzekających w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz jednego ławnika Sądu Najwyższego?”.

Wyjaśniając podstawę przyjęcia pierwszej koncepcji, według której, tokiem postępowania w rozumieniu art. 94 § 2 u.SN jest tok postępowania prowadzonego przed sądem powszechnym, Sąd pytający wskazał, że oddalenie kasacji wniesionej w sprawie karnej nie ma znaczenia z punktu widzenia konstruowania kwalifikowanego składu Sądu właściwego do rozpoznania skargi nadzwyczajnej. W ocenie Sądu pytającego, postępowanie kasacyjne jest postępowaniem prowadzonym po prawomocnym zakończeniu postępowania przed sądem powszechnym, a postanowienie oddalające kasację wniesioną od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego kończącego to postępowanie zapada zawsze poza „tokiem” tego postępowania. Za przyjęciem drugiej koncepcji, zgodnie z którą tokiem postępowania w rozumieniu art. 94 § 2 u.SN jest tok postępowania przed sądem powszechnym i przed Sądem Najwyższym przemawia w ocenie Sądu pytającego fakt, że nawet jeśli kasacja zostanie oddalona, to postępowanie w szerokim tego słowa znaczeniu zakończone jest na skutek wydania postanowienia oddalającego kasację przez Sąd Najwyższy. Dlatego zakończenie postępowania, postanowieniem Sądu Najwyższego oddalającym kasację prowadzi do innej konkluzji, że postanowienie to kończy postępowanie, a co za tym idzie, zostaje wydane jeszcze w jego „toku”. W takiej sytuacji skargę nadzwyczajną Sąd Najwyższy rozpoznawałby w składzie powiększonym, który jest przewidziany w art. 94 § 2 u.SN.

Dostrzegając doniosłość tego zagadnienia Sąd Najwyższy zadający pytanie prawne wyjaśnił, że problem składu sądu orzekającego ma istotne znaczenie. Zgodnie bowiem z treścią art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. nienależyta obsada sądu jest uchybieniem rangi bezwzględnej przyczyny odwoławczej, uzasadniającej uchylenie orzeczenia dotkniętego tym uchybieniem niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów. Na tle tego przepisu można stwierdzić, że brak określonego w nim uchybienia zachodzi wówczas, gdy sąd jest obsadzony należycie, a więc w sposób wyznaczony przepisami, które regulują kwestię składu sądu. W tym kontekście prawidłowe ukształtowanie składu Sądu Najwyższego orzekającego na rozprawie co do skargi nadzwyczajnej ma podstawowe znaczenie, przy czym istnienie dwóch rozwiązań na tle brzmienia art. 94 § 2 u.SN, za którymi przemawiają różne argumenty, nasuwa poważne wątpliwości co do tego przepisu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przed przystąpieniem do oceny pytania prawnego Sąd Najwyższy zbadał, czy postanowienie o przedstawieniu zagadnienia prawnego, które zostało wydane przy rozpoznawaniu skargi nadzwyczajnej, dotyczyło sprawy rozpoznawanej już przez właściwy skład Sądu Najwyższego. Zgodnie z art. 94 § 1 u.SN skargę nadzwyczajną rozpoznaje Sąd Najwyższy w składzie dwóch sędziów Sądu Najwyższego orzekających w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz jednego ławnika Sądu Najwyższego. Z kolei w świetle art. 94 § 2 u.SN, jeżeli skarga nadzwyczajna dotyczy orzeczenia zapadłego w wyniku postępowania, w którego toku orzeczenie wydał Sąd Najwyższy, sprawę rozpoznaje Sąd Najwyższy w składzie pięciu sędziów Sądu Najwyższego orzekających w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz dwóch ławników Sądu Najwyższego. W związku z tym należy podnieść, że oddalenie przez Sąd Najwyższy w składzie trzech sędziów skargi kasacyjnej, tak jak to miało miejsce w niniejszej sprawie, może tutaj oznaczać, że skarga nadzwyczajna dotyczy „orzeczenia zapadłego w wyniku postępowania, w którego toku orzeczenie wydał Sąd Najwyższy”, co implikuje określony skład Sądu Najwyższego właściwy do rozpoznania skargi nadzwyczajnej.

To zagadnienie prawne nie było dotąd przedmiotem analizy w judykaturze. W uchwale z 10 października 2019 r., I NSNZP 1/19, Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów przesądził jedynie (na tle sprawy karnej), że oddalenie przez Sąd Najwyższy kasacji wniesionej od orzeczenia sądu powszechnego jest orzeczeniem wydanym w „toku postępowania” w rozumieniu art. 94 § 2 u.SN. W takiej konfiguracji procesowej chodzi zatem o sytuację merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy (odniesienia się do zarzutów kasacyjnych) przez skład trzech sędziów Sądu Najwyższego. W wypadku tzw. przedsądu (art. 398⁹ k.p.c.) przedmiotem analizy nie jest zasadność skargi kasacyjnej – skarga kasacyjna na tym etapie nie jest jeszcze rozpoznawana (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00). Postanowienie o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy wydaje w składzie jednoosobowym

(art. 398¹⁰ zd. 2 k.p.c.). W konsekwencji Sąd Najwyższy uznał, że odmowa przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie następuje „w toku postępowania” w rozumieniu art. 94 § 2 u.SN, a skarga nadzwyczajna wywiedziona od prawomocnego orzeczenia, zaskarżonego skargą kasacyjną, która nie została przyjęta do rozpoznania, rozpoznawana jest przez skład dwóch sędziów Sądu Najwyższego i jednego ławnika.

Przechodząc do oceny zadanego pytania prawnego, Sąd Najwyższy podkreśla najpierw, że problem właściwej obsady składu orzekającego do rozpoznania skargi nadzwyczajnej sprowadza się w tym stanie faktycznym do wykładni prawa art. 82, art. 89 § 1 oraz art. 94 § 1 i § 2 u.SN. Zgodnie z treścią art. 82 u.SN: „Jeżeli Sąd Najwyższy, rozpoznając kasację lub inny środek odwoławczy, poweźmie poważne wątpliwości co do wykładni przepisów prawa będących podstawą wydanego rozstrzygnięcia, może odroczyć rozpoznanie sprawy i przedstawić zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia składowi 7 sędziów tego sądu”. Z kolei art. 89 § 1 u.SN stanowi, że: „Jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojskowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji lub orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie lub zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Natomiast według art. 94 § 1 i § 2 u.SN: „Skargę nadzwyczajną rozpoznaje Sąd Najwyższy w składzie 2 sędziów Sądu Najwyższego orzekających w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz 1 ławnika Sądu Najwyższego. § 2. Jeżeli skarga nadzwyczajna dotyczy orzeczenia zapadłego w wyniku postępowania, w którego toku orzeczenie wydał Sąd Najwyższy, sprawę rozpoznaje Sąd Najwyższy w składzie 5 sędziów Sądu Najwyższego orzekających w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz 2 ławników Sądu Najwyższego”. Z treści przywołanych przepisów prawa wynika, że podstawowym składem rozpoznającym

skargę nadzwyczajną jest skład dwóch sędziów Sądu Najwyższego orzekających w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz jeden ławnik Sądu Najwyższego. Tylko wyjątkowo jest dopuszczalny skład pięciu sędziów Sądu Najwyższego oraz dwóch ławników Sądu Najwyższego.

Z punktu widzenia odpowiedzi na zadane pytanie prawne jest niezwykle istotne przesądzenie dopuszczalności pytania prawnego na podstawie następujących metod wykładni: językowej, funkcjonalnej i systemowej. Należy stwierdzić, że oczywiście wykładnia językowa ma pierwszeństwo przed wykładnią systemową i wykładnią funkcjonalną. Wykładnia systemowa czy funkcjonalna odgrywa rolę następczą i pomocniczą. Należy nadto podkreślić, że orzecznictwo sądowe i doktryna prawa zasadniczo odwołują się do wykładni językowej, która przybiera najczęściej postać wykładni rozszerzającej lub zawężającej (ze względu na kryterium efektów wykładni), co w istocie oznacza odwoływanie się do „zmodyfikowanej” funkcjonalnie wykładni językowej. Wykładnia rozszerzająca (*interpretatio extensiva*) prowadzi do sytuacji, gdy z interpretowanego przepisu wyprowadza się normę o szerszym zakresie zastosowania lub unormowania niż ten, jaki wynika tylko z wykładni językowej, a wykładnia zwężająca (*interpretatio restritiva*) prowadzi do sytuacji, gdy z interpretowanego przepisu wyprowadza się normę o węższym zakresie zastosowania lub unormowania niż ten, jaki wynika tylko z wykładni językowej. Przy tym wypada jeszcze dodać, że odmianą tak rozumianej wykładni funkcjonalnej jest wykładnia celowościowa, która charakteryzuje się tym, że - ustalając znaczenie tekstu prawnego - bierze się pod uwagę cele prawa.

Przed przystąpieniem do oceny zadanego pytania prawnego Sąd Najwyższy musi w podanym kontekście zbadać podstawy prawne jego dopuszczalności. Najpierw odwołując się do wykładni językowej, trzeba więc podkreślić, że analiza przywołanych przepisów art. 82, art. 89 § 1 oraz art. 94 § 1 i § 2 u.SN w zakresie unormowań dotyczących skargi nadzwyczajnej, prowadzi do wniosku, że nie ma w nich definicji legalnej terminu „postępowanie”. Termin ten nie jest także używany w jednym znaczeniu. W art. 89 § 1 u.SN odnosi się bowiem do całości postępowania toczącego się przed sądami powszechnymi (wojskowymi). Z kolei art. 91 § 1 i art. 94 § 2 u.SN odnosi się do postępowania mającego za przedmiot

rozpoznanie skargi nadzwyczajnej. Istotny jest zatem kontekst, w jakim termin „postępowanie” jest tutaj użyty, co determinuje jego znaczenie. Podobnie brak jest w kontekście analizowanego przepisu art. 89 § 1 u.SN definicji terminu „sprawa”. Ogólnie termin „postępowanie” należy rozumieć jako pewien ciąg czynności procesowych mających określony cel i przedmiot. Ramy czasowe limitujące dane postępowanie powinny być natomiast ustalane z uwzględnieniem kontekstu normatywnego, w jakim termin postępowanie jest stosowany (względy systemowe) oraz celów danej regulacji (względy funkcjonalne). Natomiast termin „sprawa” ogólnie oznacza przedmiot postępowania sądowego. Wykładnia językowa musi więc ustalić znaczenie terminu „postępowanie” i terminu „sprawa”.

Odnosząc się dalej do treści art. 82 u.SN Sąd Najwyższy wyjaśnia, że wykładnia językowa terminu „podstawy wydanego rozstrzygnięcia” wymaga analizy poszczególnych jego części składowych, które prowadzą końcowo do zupełnie nowych jakościowo ustaleń. W związku z tym rzeczownik „rozstrzygnięcie”, który ma identyczne znaczenie w ramach terminu „zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia” na gruncie art. 82 *in fine* u.SN, musi każdorazowo być interpretowany w kontekście terminu „sprawa”, jaki pojawia się tutaj domyślnie. W końcu „rozstrzygnięcie” musi zawsze dotyczyć konkretnej „sprawy”, która posiada dodatkowo charakter sprawy cywilnej (sprowadzonej do określonego roszczenia) lub sprawy karnej. Z kolei „rozstrzygnięcie” (sprawy) powinno dalej być identyfikowane z terminem „orzeczenie” (sądowe), które wydaje zawsze sąd sprawując wymiar sprawiedliwości. W tym kontekście należy jeszcze dodać, że czynnością procesową o charakterze decyzyjnym jest również zarządzenie, w tym zarządzenie o wyznaczeniu składu orzekającego, lecz nie może ono niczego rozstrzygać.

Pojęcie „orzeczenie” w identycznie wskazanym rozumieniu pojawia się w art. 94 § 2 u.SN, gdzie ustawodawca używa terminu „orzeczenie wydał Sąd Najwyższy”. Podobnie w art. 89 § 1 u.SN, gdzie występuje termin „od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub wojskowego”. W konsekwencji można uznać, że „orzeczenie” (sądowe) to inaczej „rozstrzygnięcie” konkretnej sprawy. Z całą pewnością użycie wówczas imiesłowu przymiotnikowego biernego „wydane” w czasie przeszłym, dokładnie mówiąc „wydanego”, wskazuje na istniejące już

„orzeczenie” (sądowe), które „rozstrzygnęło” konkretną sprawę. Analogicznie użycie czasownika „wydać” w czasie przeszłym, chodzi dokładnie o „wydał” w ramach terminu „orzeczenie wydał Sąd Najwyższy” na gruncie art. 94 § 2 u.SN, wskazuje na istniejące „orzeczenie” Sądu Najwyższego. Zwykle rzeczownik „podstawy” jest wówczas rozumiany w kontekście niezbędnej treści „wydanego rozstrzygnięcia”. Dlatego wskazuje się na niezbędne elementy wyroku lub postanowienia, co eksponuje odnośnie do wyroków art. 325 k.p.c. i art. 413 k.p.k. Co prawda wymienia się wśród nich „rozstrzygnięcie sądu”, lecz termin ten powinien być rozumiany wąsko jako tenor (formuła) rozstrzygnięcia, w odróżnieniu zarazem od części wstępnej (komparycji, rubrum) rozstrzygnięcia. Z drugiej strony nie ma przeszkód, by doszukiwać się owych „podstaw” w szerszym kontekście toku „postępowania”. Z całą pewnością stanowi to funkcjonalne ujęcie „podstaw”, w odróżnieniu od omówionego wcześniej ujęcia podmiotowo-przedmiotowego tych „podstaw”. Zatem funkcjonalne ujęcie „podstaw” można następnie identyfikować z terminem „postępowania, w którego toku” na gruncie art. 94 § 2 u.SN.

Zastosowanie wykładni językowej rozszerzającej (*interpretatio extensiva*), prowadzi do konkluzji, że wykładnia językowa terminu „podstawy wydanego rozstrzygnięcia” z art. 82 u.SN umożliwia wykładnię terminu „postępowania, w którego toku wydał orzeczenie Sąd Najwyższy” z art. 94 § 2 u.SN, przy uwzględnieniu terminu „od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub wojskowego kończącego postępowanie w sprawie” z art. 89 § 1 u.SN. Tym samym istnieją podstawy prawne do zadania pytania prawnego o to, czy oddalenie przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej wniesionej od orzeczenia sądu powszechnego, od którego została następnie wniesiona skarga nadzwyczajna, oznacza, że Sąd Najwyższy oddalając skargę kasacyjną wydał orzeczenie w „toku postępowania” w rozumieniu art. 94 § 2 u.SN.

Przechodząc do rozstrzygnięcia przedstawionego istotnego zagadnienia prawnego, należy zauważyć, że w gruncie rzeczy chodzi o dokonanie przez Sąd Najwyższy wykładni sposobu rozumienia „toku postępowania” w art. 94 § 2 u.SN w związku z art. 89 § 1 u.SN. Dostrzeżony problem obliguje zarazem do rozstrzygnięcia, w jakim składzie Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę nadzwyczajną wniesioną we wskazanej wyżej sytuacji procesowej. Analiza

przywołanych przepisów ujawnia tutaj rzeczywistą trudność w odkodowaniu ich prawidłowego znaczenia. Wątpliwości interpretacyjne budzi już zastosowanie w art. 94 § 2 u.SN terminu „postępowanie”, w związku z użytym w art. 89 § 1 u.SN terminem „postępowanie w sprawie”. Przy tym Sąd Najwyższy zwraca uwagę na konieczność przyjęcia wówczas założenia, zgodnie z którym termin „postępowanie” powinien być rozumiany w ten sam sposób na gruncie zarówno art. 94 § 2 u.SN, jak i art. 89 § 1 u.SN – ponieważ przepisy te zawarte są w tym samym rozdziale u.SN i dotyczą tej samej instytucji. Oczywiście dostrzeżony problem spełnia również cechy istotnego zagadnienia prawnego, na tle którego Sąd pytający mógł zgłosić poważne wątpliwości na podstawie art. 82 u.SN.

Konsekwencją pierwszego rozwiązania wskazanego problemu jest stanowisko, zgodnie z którym oddalenie przez Sąd Najwyższy kasacji wniesionej w sprawie karnej od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego nie jest istotne z punktu widzenia konstruowania kwalifikowanego składu Sądu Najwyższego właściwego do rozpoznania skargi nadzwyczajnej. Postępowanie kasacyjne jest bowiem postępowaniem prowadzonym po prawomocnym zakończeniu postępowania przed sądem powszechnym, a postanowienie oddalające kasację wniesioną od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego kończącego to postępowanie zapada zawsze poza „tokiem” tego postępowania. Natomiast drugie rozwiązanie wskazanego problemu zakłada, że postępowanie w rozumieniu art. 94 § 2 u.SN obejmuje zarówno postępowanie prowadzone przed sądem powszechnym, jak i postępowanie kasacyjne, prowadzi do wniosku, że jeżeli nawet kasacja zostanie oddalona, to przyjąć można, że postępowanie to zakończone jest dopiero na skutek wydania postanowienia oddalającego kasację przez Sąd Najwyższy. Zakończenie postępowania przed Sądem Najwyższym poprzez wydanie postanowienia oddalającego kasację prowadzi wówczas do konkluzji, że postanowienie to kończy postępowanie, a co za tym idzie, zostaje wydane jeszcze w jego „toku”.

Dokonując wykładni językowej art. 94 u.SN można przyjąć, że sformułowanie „jeżeli skarga nadzwyczajna dotyczy orzeczenia zapadłego w wyniku postępowania, w którego toku orzeczenie wydał Sąd Najwyższy”, powinno być rozumiane *prima facie* jako całość postępowania toczącego się w danej sprawie i zakończonego

orzeczeniem sądu powszechnego lub wojskowego. Przy głębszej analizie warto jednak zwrócić uwagę na subtelny różnicę w treści art. 89 § 1 i art. 94 § 2 u.SN. O ile pierwszy stanowi o „postępowaniu w sprawie”, o tyle ten drugi odnosi się wyłącznie do „postępowania”. Najpierw możliwe jest więc uznanie, że różnica jest nieistotna i zdeterminowana wyłącznie językowym sposobem ujęcia obu przepisów. Jednak dopuszczalne jest odmiennie zapatrywanie, że dodanie sformułowania „w sprawie” nie ma charakteru przypadkowego. Przy takim podejściu należałoby uznać, że ustawodawca potraktował postępowanie kasacyjne jako odbywające się poza „postępowaniem w sprawie”. Sformułowanie „postępowanie” użyte w art. 94 § 2 u.SN byłoby zatem znaczeniowo odmienne niż „postępowanie w sprawie”. W obu omawianych przepisach nie mielibyśmy zatem do czynienia z identycznie rozumianym zakresem postępowania. W związku z tym prosta wykładnia językowa nie może samodzielnie tutaj przesądzić o końcowym stanowisku. Konieczne jest więc zastosowanie wykładni rozszerzającej (*interpretatio extensiva*), która jest oparta na wykładni celowościowej. Do takiej właśnie sytuacji odnosi się aprobowana ostatecznie wykładnię celowościową uchwała Sądu Najwyższego z 16 listopada 2000 r. I KZP 35/00. Niewątpliwie chodzi o *ratio legis* art. 94 § 2 u.SN. Sama bowiem pozycja ustrojowa Sądu Najwyższego, który już orzekał w ramach „postępowania w sprawie”, uzasadnia poszerzony jego skład przy rozpoznawaniu skargi nadzwyczajnej. Sąd Najwyższy jest bowiem naczelnym organem władzy sądowniczej w Polsce, który sprawując wymiar sprawiedliwości zwłaszcza: zapewnienia zgodności z prawem i jednolitość orzecznictwa sądów powszechnych i sądów wojskowych przez rozpoznawanie środków odwoławczych oraz podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne; dokonuje kontroli nadzwyczajnej prawomocnych orzeczeń sądowych w celu zapewnienia ich zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej przez rozpoznawanie skarg nadzwyczajnych. Poza tym należy jeszcze podkreślić, że mamy wówczas czynienia z dwoma już wydanymi orzeczeniami, to znaczy Sądu Najwyższego i sądu powszechnego lub wojskowego kończącego postępowanie w sprawie, które implikują równocześnie poszerzony skład Sądu Najwyższego rozpoznającego skargę nadzwyczajną na podstawie art. 94 § 2 u.SN.

Ponadto ujawnia się również argument z zakresu wykładni systemowej, który przemawia za ustanowieniem składu poszerzonego w konfiguracji procesowej, jaka ma miejsce w niniejszej sprawie. Zgodnie bowiem z treścią art. 534 § 2 k.p.k., jeżeli kasacja dotyczy orzeczenia Sądu Najwyższego, podlega rozpoznaniu w składzie siedmiu sędziów, chyba że orzeczenie zostało wydane jednoosobowo. W takim wypadku Sąd Najwyższy orzeka w składzie trzech sędziów. Z takiego kształtowania składów Sądu Najwyższego orzekającego co do kasacji wniesionej od orzeczenia tego Sądu wynika, że ustawodawca przyjął zasadę rozpoznawania sprawy w składzie szerszym względem tego składu, który wydał orzeczenie zaskarżone kasacją. Wskazać przy tym należy, że jakkolwiek kasacja jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, to podnosi się w nim zarzuty dotyczące rozstrzygnięcia wydanego zasadniczo przez sąd odwoławczy (art. 519 k.p.k.). Podstawą kasacji mogą być bowiem uchybienia rangi bezwzględnych przyczyn odwoławczych, a także inne rażące naruszenia prawa, które mogły mieć istotny wpływ na treść orzeczenia (art. 523 § 1 k.p.k.). W takim stanie rzeczy orzeczenie Sądu kasacyjnego jest wynikiem kontroli rozstrzygnięć wydanych przez sądy powszechne, co z kolei oznacza pewną łączność tego orzeczenia z orzeczeniem, które zostało zaskarżone kasacją. Ten funkcjonalny związek niewątpliwie istnieje, pomimo iż Sąd Najwyższy rozstrzyga co do kasacji, zaś formuła orzeczenia negatywnego względem wniesionego środka zaskarżenia („oddala kasację” – art. 537 § 1 k.p.k.), jest inna aniżeli formuła orzeczenia sądu odwoławczego („utrzymuje zaskarżone orzeczenie w mocy” – art. 437 § 1 k.p.k.). Nie można również tracić z pola widzenia faktu, że Sąd Najwyższy rozpoznając kasację, może także po uchyleniu zaskarżonego wyroku, uniewinnić oskarżonego, a więc orzec co do istoty sprawy (art. 537 § 2 k.p.k.), które to rozstrzygnięcie zasadniczo właściwe jest sądowi powszechnemu rozpoznającemu sprawę.

Zaprezentowany wyżej mechanizm wykładni prawa prowadzi do wniosku, że oddalenie przez Sąd Najwyższy kasacji wniesionej od orzeczenia sądu powszechnego, od którego została następnie wniesiona rozpoznawana skarga nadzwyczajna, oznacza, że ostatecznie Sąd Najwyższy oddalając kasację wydał orzeczenie w „toku” jego wyłącznie postępowania w rozumieniu art. 94 § 2 u.SN, a w konsekwencji, że Sąd Najwyższy rozpoznaje zawsze skargę nadzwyczajną

wniesioną w takiej sytuacji procesowej w składzie 5 sędziów Sądu Najwyższego Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz 2 ławników Sądu Najwyższego.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy podjął uchwałę jak w sentencji.

Od uchwały zdanie odrębne zgłosili: SSN Maria Szczepaniec

SSN Dariusz Czajkowski

SSN Antoni Bojańczyk